

Øving Analog Måned

Forarbeid, gjennomføring og evaluering

Helge Veum

Virksomhetsleder Teknologi og innovasjon, Ålesund kommune

Orkidé Innovasjonsseminar 18/9 2025

Nasjonale trusselvurderinger 2024

Forarbeid

Øving Analog Måned

Bakgrunn og begrunning for val av scenario:

Heilhetlig ROS-analyse i
Ålesund kommune

Hacking av viktig infrastruktur

- Stadig fleire kritiske tenester er digitalisert – auka sårbarhet
- Kommunen sine IT-system er nede på grunn av Cyberangrep
- Fagsystem er utilgjengelig over lang tid

ROS-analyse har gradert scenariet
som sannsynleg og med høg risiko

Øvingsdirektiv

Beskrivelse i øvingsdirektiv:
Kommunen sine IT-system er nede på grunn av cyberangrep. Kommunen sine fagsystem er utilgjengelig over lang tid.

Øvingsdirektiv

Øvelse Analog måned

Hovedmål

- **Kommunen skal vere førebudd på å kunne drifte alle tenester forsvarleg med manuell drift / reserveløysingar i minimum 1 måned uavhengig av tilgang på IT-system**
- **Redusere risiko for at denne type hending kan inntreffe**
- **Redusere konsekvensane dersom denne type hending likevel inntreff**
- **Få ein betre forståing og oversikt for å avdekke ukjente avhengigheiter**

Delmål

Auke bevisstgjerings og motivere til betre digital sikkerheit i all kommunal verksemd

Førebu verksemdene på handtering av hendingar knytta til digital sikkerhet

Sikre forsvarleg drift i alle kommunal verksemdar sjølv om IT-system ikkje er tilgjengelige

- Implementere robuste backup-løysingar
- Manuelle prosedyrer
- Kontinuitetsplan
- Kommunikasjon

Førehandsvarsel / bestilling frå kommunedirektør til leiargruppa september 2024

- Vist til helhetlig ROS
- Sikre gode nok rutiner, ha eit etablert og øvd planverk for handtering av ei slik hending.
- Det skal arbeidast med lokale beredskapsplanar og tiltakskort i kvar virksomhet for å kunne sikre forsvarleg drift utan tilgang på fagsystem i minimum 1 månad

Workshops

Program for dagen

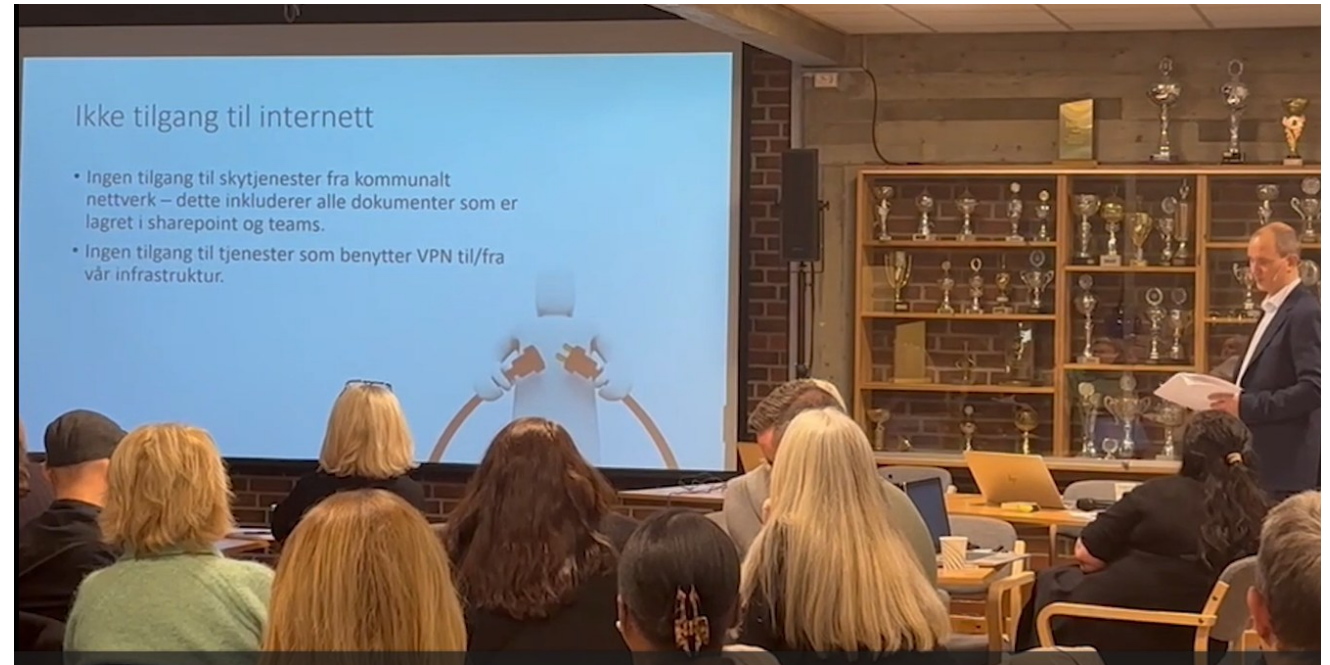
9.00: Risikoer og trusselsituasjon v/Magnus Paulsen

9.30: Hvordan er kommunen sin beredskapsorganisasjon bygd opp

9.50: Krisekommunikasjon v/ Christine Rørvik

10.15: Mal for lokal beredskapsplan

10.30 – 14.00: Workshop – utarbeiding av tiltakskort

Risikovurdering

- Gjelder gjennomføring av øvelsen
- Noen (få) unntak

NOPLAY

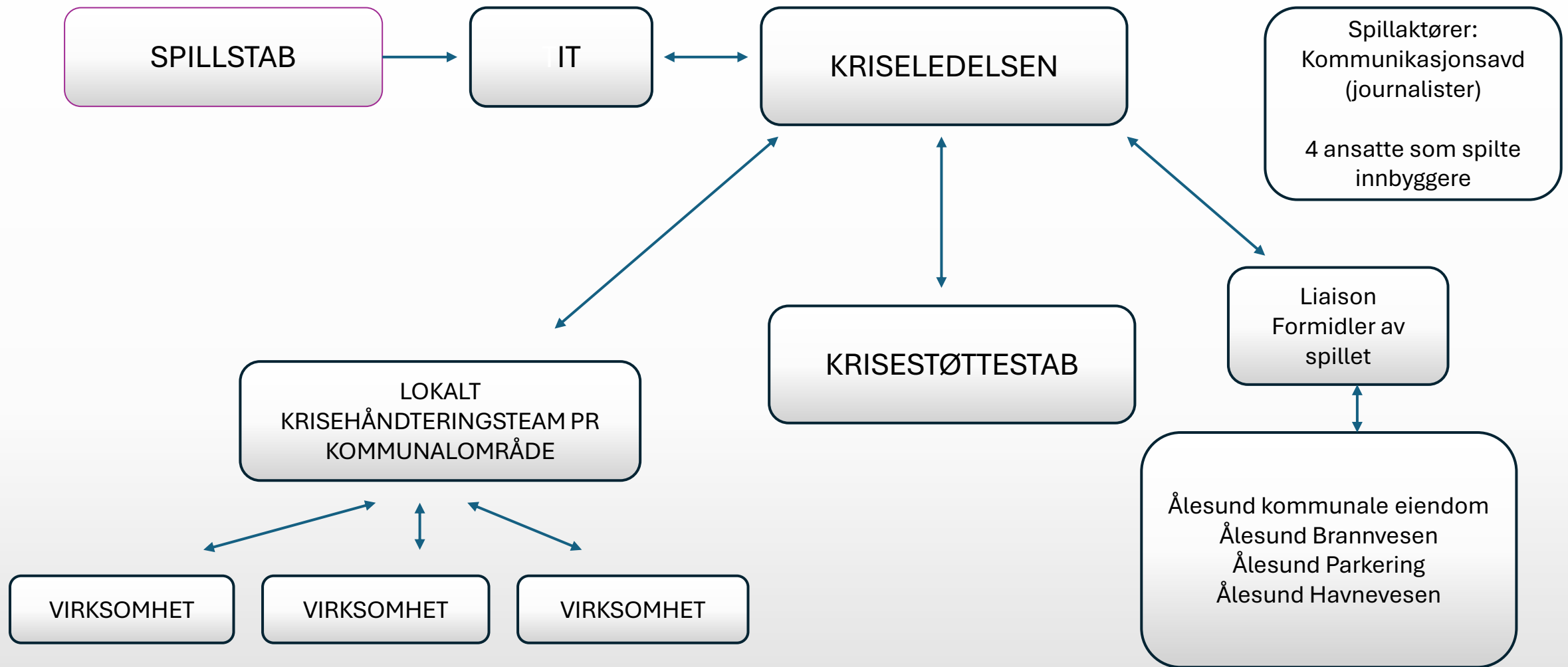
Dersom det oppstår en reel hendelse som gjør at ansatte trenger rask tilgang til systemer,

RING XXX XX XXX

Start samtale med NOPLAY, hva som har skjedd og hvem som trenger å få tilgang til systemer.

Siste innsjekk før øvelsen

- Innsjekk med kommunedirektør 3.mars
- ROS-analyse gjennomført 5.mars
- Orientering til formannskapet 11.mars
- Teamsmøte med Virksomhetsledere 20.mars
Orientering om øvelsen, viktig info
- Siste Innsjekk / orientering til ledergruppa før øving 24.mars
- Utarbeiding av spillkort til medspillere

Øvelse 1. april 2025

Øving Analog Måned

ØVING - ØVING

KOMMUNEN ER
UNDER CYBERANGREP

IKKE KOBLE TIL
PC TIL NETTVERK
INNTIL NY
BESKJED!

Litt om øvelsen:

- Starta kl 09.00 – presis – avsluttet kl 15.00
- Kriseledelsen satt samlet på rådhuset
- Krisehåndteringsteam i hvert kommunalområde
- Scenario medførte at (nesten) alle mistet tilgang til fagsystem og nettverk
- Alle tilganger ble reetablert ca kl 14.00

Observatører

- Kommuner i eKommune Sunnmøre
- Statsforvalter
- KINS
- Digi MR
- ROR IKT

Melding sendt ut via RAYVN kl 08.10

Varsel frå IT til krisestøttestaben/

Innkalling til kriseledelsen frå krisestøttestaben

Situasjonen har eskalert. Flere ansatte i Ålesund kommune melder om problemer med pålogging til ulike interne system, og eKommune Sunnmøre har bekrefta at omfanget av gårsdagens hendelse er større enn først antatt.

Det kan ikkje utelukkast at heile eKommune Sunnmøre er berørt. Vi anbefaler at kriseledelsen blir kalla inn umiddelbart for vidare handtering.

- Ansatte opplever innloggingsproblemer
- eKommune Sunnmøre bekrefter større omfang enn først antatt
- Hele eKommune Sunnmøre kan være berørt
- IT-avdelingen anbefaler kriseledelsen å møtes umiddelbart

Førstemøte kl 09.00

Fra IT: **Kritisk IT-hendelse – sannsynlig dataangrep**

- Dataangrep mot nabokommune har større spredning enn først påvist.
- Hele eKommune kan være rammet og IT har mistet tilgang til egne systemer.
- eKommune Sunnmøre har iverksatt lokal beredskapsplan og satt lokal stab.
- Atea IRT og kommuneCERT har blitt varslet og bistår i det videre arbeidet.
- Internettlinjen for alle kommunene i samarbeidet er deaktivert.
- Det er viktig at ansatte får beskjed om å ikke logge seg inn på kommunale enheter eller benytte kommunale løsninger på privat utstyr for å hindre videre spredning!

Dag 1 Statusmøte kl.10.00

Fra IT: Bekreftelse fra IT på løsepengevirus

Gjennom natten har IT-systemene til både Ålesund kommune og resten av eKommune Sunnmøre blitt utsatt for omfattende angrep.

De fleste av våre kritiske systemer er nå utilgjengelige

Majoriteten av brukerkontoene til både ansatte og driftspersonellet har blitt sabotert eller deaktivert.

Har mottatt krav om løsepenger i bytte mot dekrypteringsnøkler. Innholdet i meldingen etterlater ingen tvil om at dette er et koordinert og bevisst angrep.

Arbeider med å kartlegge omfanget og forstå hvordan dette kan ha skjedd.

Informasjon fra Atea IRT - tekniske funn, mulig trusselaktør.

Dag 2-3

Fra IT: Leverandørproblemer – Visma er rammet av cyberangrep

- ◆ Visma har blitt utsatt for et cyberangrep
- ◆ Trolig samme aktør som hos oss, men ingen direkte sammenheng
- ◆ Alle deres skyløsninger er midlertidig deaktivert
- ◆ Flere kommunale tjenester påvirkes

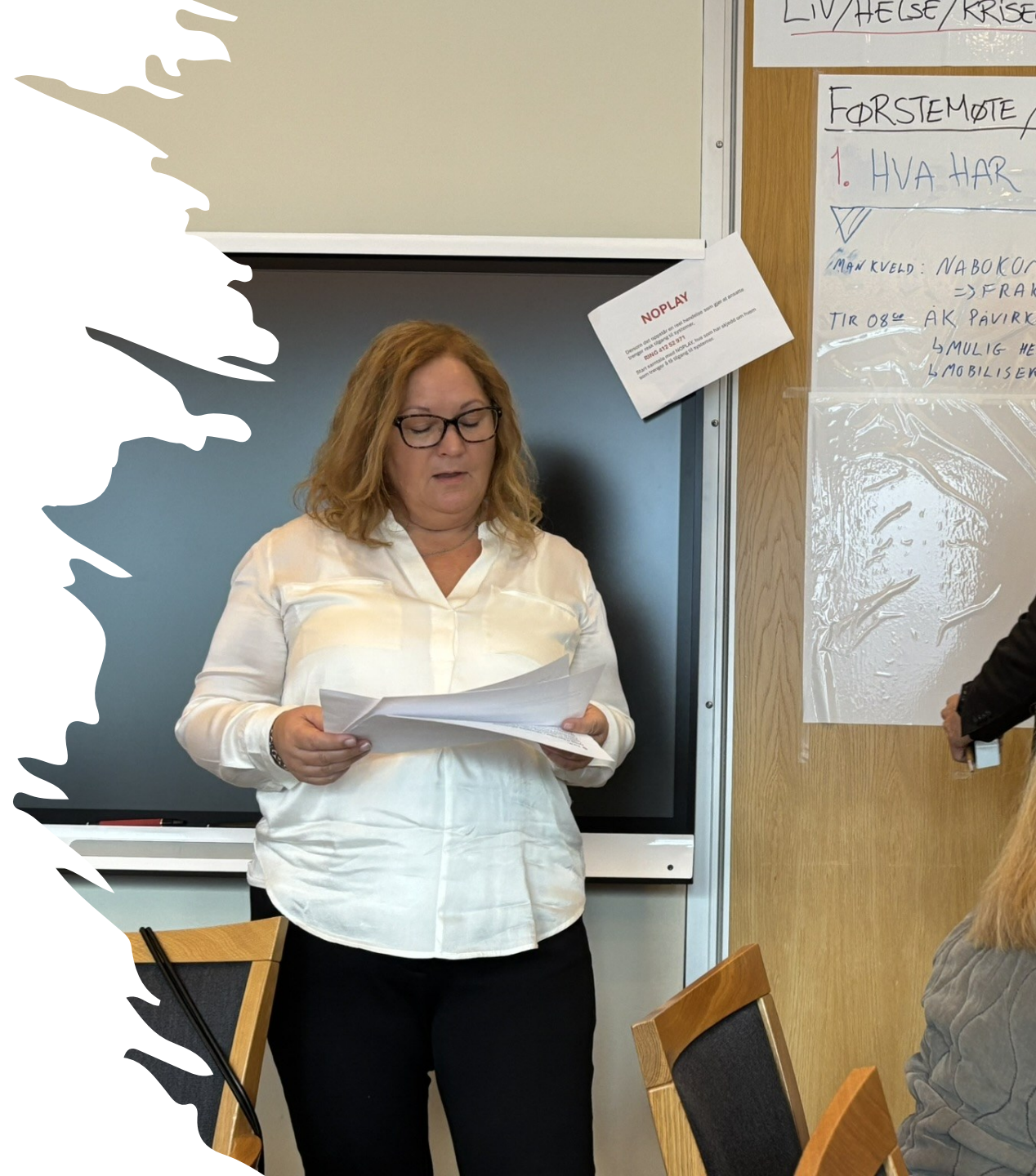
Dag 2-3

Fra IT: Oppretting av ny "ren tenant" i M365

- ◆ IT etablerer en ny M365-løsning for midlertidig samhandling
- ◆ Brukere må opprettes manuelt, noe som tar tid
- ◆ Ikke alle kan få tilgang samtidig
- ◆ Prioritering av brukere og funksjoner er nødvendig

IT har kontroll på angrepet, men gjenoppretting vil ta lang tid

- IT bekrefter at de har kontroll på angrepet
- Gjenoppretingsarbeidet er omfattende og vil ta tid
- Kommunen må forvente å jobbe med provisoriske løsninger over lang tid
- IT utarbeider en overordnet skisse til tidsplan for gjenoppretting, men kriseledelsen må gjøre nødvendige prioriteringer.
- Prioritering fagsystem
- Prioritering rene PC'er

Pressekonferanse

Kun ordføreren i første pressekonferanse

GDPR/Personvern:

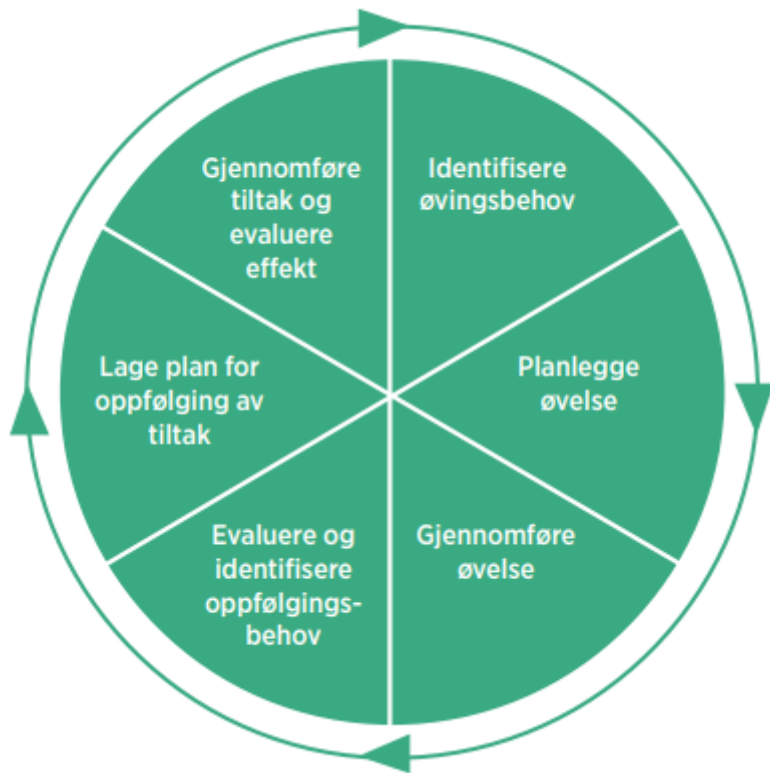
I kjølvannet av at det blir bekreftet at data har kommet på avveie er det flere innbyggere som krever innsyn i egne data, men kommunen har foreløpig ikke tilgang til systemene som inneholder disse dataene.

Dette skaper utfordringer i forhold til GDPR og personvern.
Hvordan skal vi "rigge oss" for å håndtere disse?

Etter øvelsen

Øving Analog Måned

Evaluering

HURTIGEVALUERING SOM
AVSLUTNING AV ØVELSEN

UTSENDING AV
EVALUERINGSSKJEMA TIL ALLE
VERKSEMDER ETTER ØVELSEN

EVALUERINGSRAPPORT
FERDIG MEDIO MAI

Noen tilbakemeldinger

- Knall arbeid i forkant, har fått øynene opp for det å måtte være forberedt i en beredskapssituasjon
- Lært mye, håper at det bygges videre på dette og kjører flere scenarier
- Bra at vi fikk testet felles utsending av SMS
- Vi må øve mer !
- Lært mye, få oversikt og få på plass stedfortrederfunksjonen. Informasjon blir det aldri nok av
- Spennende og lærerikt, imponert over innsatsen alle har lagt ned. Det var ikke meningen at vi skulle være feilfri, vi skulle lære og bli bedre.
- Nyttig og fin øvelse, sett mange læringspunkter gjennom øvelsen. Notert mange forbedringspunkter, skal jobbe videre med både lokal beredskapsplan og tiltakskort.

Erfering/ læringspunkt	Kilder
Kritisk behov for alternative kommunikasjonskilder når digitale verktøy faller bort	Kriseledelse, oppvekst, helse og omsorg
Manglende felles forståelse av hva som skal formidles og hvordan.	Kriseledelse, observatører
Tiltakskort må konkretiseres og tilpasses virksomhetsnivå og ulike scenarier	Oppvekst, Helse og omsorg, organisasjon
Uklar rolle- og ansvarsfordeling i deler av organisasjonen	Helse og omsorg, Oppvekst
Lite involvering av legevakt og akuttmedisinske tjenester	Helse og Omsorg, Kriseledelsen
Varslingsrutiner fungerer i teorien, men er fragmenterte og uforutsigbare i praksis	Organisasjon, Barnevern, Oppvekst, Helse og omsorg
Mangelfull internkommunikasjon til ansatte under øvelsen	Flere virksomheter
Øvelsen manglet spill ut mot bredere deler av organisasjonen	Økonomi, Dokumentforvaltning, Skole
For dårlig forankring og forståelse av nød-PC, bruk og tilgang	Helse og omsorg, IT
Uklare rutiner ang bruk av privat utstyr.	Organisasjon, Helse og Omsorg
Uklarhet rundt prioritering og ressursbruk ved langvarig nedetid	Flere virksomheter
Manuell drift vanskelig uten systematiske verktøy	Helse og omsorg, oppvekst

Tiltak	Kilde
Etablere og teste alternativ digital kommunikasjonskanal	Kommunikasjon, IT, Helse
Øke opplæring i stabsarbeid og bruk av beredskapsverktøy	Helse og omsorg, Organisasjon
Inkludere akuttmedisinske tjenester i lokale krisehåndteringsteam	Helse og omsorg
Utarbeide tydelige, standardiserte og spesifikke tiltakskort	Helse og omsorg, Oppvekst, IT
Forbedre varslingsystemer	Brukerstøtte, organisasjon
Tydeligere begrepsbruk og enhetlig krisekommunikasjon	Oppvekst
Utarbeide prioriteringslister for nød-PC er	IT, Helse og omsorg
Flere deløvelser på avdelingsnivå	Oppvekst, Økonomi, Integrering
Utarbeide beredskapsplan for strømbrudd og tav av mobilnett	Flere virksomheter
Felles øvelse for kommunene i eKommune Sunnmøre	IT, Organisasjon
Samkjøre beredskapsarbeid mellom helse og oppvekst	Oppvekst, Helse og omsorg
Sørge for tilgjengelig papirbasert backup for kritisk dokumentasjon	Oppvekst, Dokumentasjonsforvaltning

EVALUERINGSRAPPORT

Øving Analog måned

- Presentert for ledergruppa 26.mai
- Tas videre ut til kommunalområder og virksomheter
- Inneholder anbefaling for videre arbeid
 - Opplæring
 - Tiltakskort for flere hendelser
 - Kommunikasjon og prioritering !
 - Samarbeid beredskap i eKommune Sunnmøre